

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pe an 6 fl., 1/2 an
3 fl., 1/4 an 1 fl. 50 cr.
Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., 1/2
an 9 frcs., 1/4 an
4 frcs. 50 cm.
Fóea apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericescă-politică.

Înserțiuni

Un șir garmond:
o dată 7 cr., a dóua órá
6 cr., a treia órá 5 cr.,
și de fiesce care publi-
cațiune timbru de 30 cr.
Tot ce privesce fóea,
să se adreseze la »Re-
dactiunea și Admini-
strațiunea Unirii«
în
Blaș.

Anul VII.

Blaș 3 Iuliú 1897.

Numéru 28.

Conferența de la Cluș.

Conclusul adus în conferența de la Cluj este de ajuns pentru a dovedi tuturor celor ce l-au cetit, că conferența convocată de unii bărbați valoroși și bine meritați ai bisericii, a fost nu numai la înălțimea menirei sale, ci că va marca o dată epocală în istoria bisericii noastre unite.

Ceea-ce va da importanța acésta extraordinară conferinței de la Cluș, este nu numai participarea lamurei din clerul și inteligența poporului nostru, dar este mai virtos cuprinsul conclusului.

Este adevérat, că conferența ar fi putut să fie cu mult mai bine cercetată. Dar dacă vom socoti, că comunicația intreruptă a făcut imposibilă participarea celor din Sélagiú, Maramurés și Bihor, de unde tocmai se așteptau cei mai mulți participanți, și că în butul acestei pedeci chiar și după mărturisirea foilor străine încă au fost de față preste 300 persoane, între cari întâlnim cele mai cunoscute nume ale membrilor din clerul și poporul provinciei mitropolitane unite de Alba-Julia și Făgăraș; atunci de sigur va trebui să șicem, că adunarea din Cluș și ca adunare încă va trebui să rămână remarcabilă.

Importanța conferinței de la Cluș o vedem noi în conclusele aduse. Resoluțiunea bărbătescă ce trece prin conclusul aduși tonul nobil și moderat, dar în același timp hotărít și energie; marcarea clară a gravaminelor și dorin-

țelor bisericii noastre; prudenta, prevădătoare și incunjurarea tuturor susceptibilităților; loialitatea către factorii mai înalți; étá firul conducător al concluselor aduse de adunare.

Convingerea noastră e, că un asemenea conclus face onóre celor ce l-au adus, și că nu va puté să fie întîmpinat cu rea voință nici chiar de cei mai mari dușmani.

Oricum s'ar nisui contrarii a presinta conclusele conferinței ca nesce expresiuni ale tendințelor naționaliste și daco-române, nisuințele lor va trebui să se înfrângă în fața argumentelor cu care adunarea își motivează hotărirea sa de a nu participa la un congres comun cu latinii și protestul său în po-triva îngremiării bisericii noastre în biserica latină din Ungaria. Ér nisuința foilor magiare catolice, de-a presenta hotăririle conferinței din Cluș ca nesce tendințe separatistice ori și mai limpede ca nesce tendințe de natură schimastică, tot asemenea înfrângere va afla în solemna declarație a conferinței, prin care să enunță înaintea lumii, că românii uniți cerându-și o autonomie proprie pentru ei, nici de cât nu intenționează a rupe legăturile firesci ale dragostei, ce curg din unitatea credinței, cu care sînt împreunați cu frații lor din biserica latină soră din Ungaria.

Conclusul deci cu drept cuvînt l'am numit prudent și prevădător, pentru că nu numai apără, afirmă și pretinde drepturi pentru biserica noastră, ci tot o

dată face neputincioase și săgețile dușmanilor, dovedind, că motivele de cari a fost dictat sînt numai de natură bisericescă și nici de cât de alte motive, cum le-ar fi plăcut la cei ce ne voesc nouă rele.

O importanță nu mai puțin însemnată îi dá conclusului actul de alipire și supunere față de arhieriei. Nu e vorbă, după hotărirea demnă a arhierilor, luată în chestia autonomiei, conclusul acesta al conferinței era numai foarte esplicabil și de la sine înțeles. Și nici nu într'asta vedem noi însemnătatea acésta părți a conclusului. Ceea ce e de însemnat este faptul, că în afacerea acésta de o importanță atât de capitală, vedem întruniți într'un singur gând și într'o singură simțire pe arhieriei, cler și popor.

Unirea acésta încă ar trebui să fie un lucru de la sine înțeles. Dar e durere, că tocmai acest lucru de la sine înțeles nu se prea întîmplă și nu s'a prea întemplat în trecut. Ceea-ce s'a petrecut în anii 1869—1871 trebuie e să fie încă în viuă amintire a tuturor. Era risipit trupul bisericii ca făina orbului. Ici un arhierie, colo altul; aici cler fără popor, acolo popor fără de conducători. Era întristătoare icóna sfintei biserici. Și ce a fost urmarea? N'am fost băgați în sémă. S'a hotărít despre noi, fără de noi, și s'a decis îngremierea noastră în organismul autonomic regnicolar în butul tuturor protestărilor noastre.

Feuilleton.

Suvenir de călătorie.

(Blaș—Budapesta—Agram—Veneția—Fiume.)
(Continuare.)

Éșiti din gara Croației, trenul fuge ca gândul, ca dorul nostru de a ajunge mai curénd la ținta călătoriei noastre, la Italia, cu ceriul său frumos și cu vegetațiunea sa bogată.

Nu peste mult ne luăm prânzul, constător din friptură rece de vițel, șoncă, aluat, pe cari le udăm cu vin bun adus din Blaș și apoi ne punem în ferestă, și privim cum dinaintea noastră se deschide o panoramă admirabilă. Vechi castele și ruine de cetăți rămân în urma noastră și noi trecem nepăsători înaintea timpurilor și faptelor glorioase ce ele ni le povestesc. Câmpii bogate, bine cultivate să întind de amîndoué părțile liniilor ferate și veselii privim păstorii croați: réu îmbrăcați, desculți, dar cu paraplénă mari și roși păzind turme ori 2—3 vite.

Și așa cum trenul ne duce în fugă nebună peste nemărginitul șes, ne trezim de

odată ajunși la *Carlovaș*, care e împrejmuit de o promenadă admirabilă. De pe tren vedem foarte bine ruinele cetății *Ducovaș*, la care mergi din *Carlovaș* pe o promenadă de platanii, despre cari se spune, că au fost sădiți la începutul vécului acestuia de francezi.

Când trenul iese din gară observăm o tablă, care ne arată 113 m. peste nivelul mării. De aci înainte însă linia să tot suie și la gara *Lic* ajunge maximul de 816 m.

Regiunea pe încetul să streformă cu totul. Valea *Culpa*, cu apa ei verdie, la care ne uităm spre a ne face o idee de apa mării, rămâne tot mai mult spre dreapta și în locul șesului, bogat în agri, se ridică stînci tot mai înalte și mai imosante: trecem în regiunea *Karstului*, cu romanticitatea sêlbatică, ori mai bine zis cu sêlbătăcia sa romantică. Stînci prăpăstioase, lipsite de ori ce podóbă verde, arse de ferbințala sórelui, se ridică în fața noastră, cari sîntem aproape singurii ființe în aceste regiuni pustii. Când și când apare câte o căruță singurică, ori câte un țeran croat.

— Ne apropiem de *Ogulin* — strigă un companist care studia un conductor.

— În părțile acestea sînt români —

adause altul. — și cu toții privim dornici prin ferestă spre a întâlni un chip românesc.

— Jivio brate! — strigă neastimpăratul ficior a popei din *Șebes*, arătând pe ferestă un țeran, ce se uita curios la tren.

Trecuți de la *Ogulin* ne cufundăm în o vale îngustă, și de amîndoué părțile liniilor privim cum se întind păduri mari de brad, cari ne învioréză chipurile dedate de a avé în față stînci pleșuve. De o dată dispărem în un tunel lung și ieșind la lumină ieră-și zărim înaintea noastră un sat mare numit *Gomirje*, a cărui locuitori sînt români gr. ort. și unde se află un claustru cu călugări basilitani.

De aci înainte tunelele se înmulțesc tot mai tare, trenul suie mereu și regiunea e de totă frumșeța. Înaintăm prin păduri estinse cât vede ochiul. Noi nu ne mai săturăm admirându-le.

— Fleacuri! — se aude în apropierea mea. — Mă întorc mirat.

— ? ? ?

— Da, fleacuri, repetă prietinel meu, — regiuni de acestea are cu zecile Ardealul nostru și am trecut prin păduri cu mult mai frumoase ca acestea, pe cari noi vè întreceți a le admira!

Azi — fie laudă Domnului — situația e alta. Noul atac îndreptat asupra autonomiei bisericii noastre azi ne află pe toți împreună, închegați într'un singur trup. În fruntea acestei stați arhieriei puși de Spiritul Sfiat. În urma lui ne înșirăm cu toții, sler și popor. Cine azi vré să ne învingă, va trebui să trecă preste trupurile unui trup de un milion și mai bine de credincioși, Azi succesul nu pôte lipsi. Și vedem deja până acum semnele. Latinii încep a vorbi mai domol și recunosc îndreptățirea cererilor noastre privitoare la autonomie.

Este meritul conferinței din Cluș, dacă a cimentat unitate în trupul bisericii noastre.

Uniti să fim deci în cugete! uniți în simțiri!

La cestiunea autonomiei.

„Magyar Állam“ referitoriu la conferința episcoposă publică următorul prim articol în numărul său din 26 Iuniu:

„Despre consfătuirea episcopilor mitropoliei gr. cat. de Alba Iulia și Făgăraș a sosit un raport scurt, din care aflăm numai atâta, că ei resping participarea în congresul autonom pázindu-și punctul acela al său de vedere de până acuma, că lor le compete autonomie separată.

„Am avut prilej de a aréta, că autonomia catolică nu vre să ȳea drepturile acelea autonome, cari greco-catolicii le-au avut faptice, ba vre să le dea și drepturi de acelea, de cari până acuma încă nu au dispus. Am spus-o și aceea, că consecuența cea dintâi a separării va trebui să fie împărțirea în două a cestiunii congruei, căci aceea nu o pot crede arhieriei gr. cat., că pe când ei resping drépta, ce le-o întind catolicii de rit roman, și pe când pretind organizare de tot separată, pe atunci arhieriei bisericii de rit latin, la cari numai marele număr al parochiilor gr. cat. a împedecat până acuma regularea congruei, să o ducă acesta spre rezolvire și mai de parte pe baza de până acuma.

„Trebuie să fie fiesce cine în curat cu aceea, că afacerile liturgice, disciplinare bisericesci, de guvernare și dogmatice nu se pot ține de autonomi, așa dară cestiunile

religiose ale episcopilor și credincioșilor gr. catolici nu se ating. Și aceea o pôte și ori cine, că ori cât de turbure ar fi poziția de drept public magiar și prin urmare și cea de drept bisericesc a mitropoliei înființate pe timpul absolutismului, totuși nimeni nu va să o turbure, și fiind că mitropolitul de Strigon conform dreptului bisericesc are numai prerogative, dar nu și primat întemeiat anume, din parte bisericesc nu pôte și nu vre nimeni, să atace mitropolia gr. cat. Dimpotrivă stă conform dreptului public magiar primatul mitropolitului de Strigon în totă mărimea sa istorică, și acesta dnii episcopi români nu pot să o facă mai mică prin aceea, că nerecunoscând prima dignitate bisericescă a primatului în biserica catolică maghiara și auctoritatea lui întemeiată nu numai pe donațiunii regesci, ci și pe recunoșcerea națiunii întregi, nu se prezentă la provocarea lui.

„Autonomia bisericii cat. din Ungaria va fi instituție de drept public, și de sub aceea prin simplă absentare nu se pôte subtrage nici un singur catolic, care se ține de națiunea politică magiară. Și episcopii gr. catolici, — dacă vor ori nu asta e altă întrebare, — în sensul dreptului public magiar pot să rămână numai episcopi magiari, și noi îi iubim așa de mult, cât ori cum s'ar sili a scăpa din legătura acesta de drept public, nu-l lăsăm, să scape. Și acesta o facem chiar din considerare față cu ei, căci de și nu avem temere pentru catolicitatea lor, totuși sîntem îngrijați de dignitatea lor de drept public, carea dacă statul în urma raportului lor față cu politica națională ar voi să o scurteze, într'înșii ar pune mâna pe drepturile episcopatului magiar întreg. Fie deci Escelențele și Ilustritățile lor liniștite, biserica latină, carea așa de bucuos ar fi aprețiat și asigurat drepturile lor autonome, nici după hotărîrea acesta nu se va gândi la ei cu mai puțină dragoste.

„Ce privesce autonomia cat., ea a bună samă va puté rezolvi mai ușor cestiunea congruei și a școlilor, dacă nu-l va trebui să țină cont de congrua și miseriile scolastice ale mitropoliei de Alba Iulia și Făgăraș, căci totii au știut, că greutățile congruei le mărește numai numărul cel mare al preoțiilor gr. cat., și că cenflictele cele mai mari

cu guvernul se vor provoca asupra școlilor fraților români.

„Binevoescă episcopii gr. cat. a crede, că n'au stricat nimica autonomiei catolice, din contră, pe cum vor vedé pôte cu mult mai curénd de cum ar gândi, au îngreuiat forte tare edificarea autonomiei lor proprii, carea ușor ar fi sevârșit în legătură ideală cu noi. Pe noi ne mângăie conștiința, că în interesul păcii am făcut tot, am fi dat bucuos și autonomia deplină, și episcopii români au fost aceea, cari au voit să fie mai virtos români de cât romanii.“

Presă ungerescă e silită a recunoște, că congresul, convocat de fruntașii români gr. cat. la Cluș și ținut în 29 Iuniu, a tractat cestiunea autonomiei cu demnitate și seriozitatea cuvenită. Cu toate acestea șovinismul nu pôte înregistra nimica, ce atinge pe Români, fără a-și face comentăriile absurde și malițioase. În fruntea șovinismului stă de astă dată semi-oficiosul „Bud. Tud.“, care scrie următoarele: „E lucru cunoscut, că episcopatul român gr. cat., în conferința ținută la Blaș nu de mult, a enunțat, că nu dorește a participa la autonomia generală catolică, ci va cere de la regele concesiune pentru convocarea unui congres autonom separat pentru gr. cat. Conferința inteligenței române gr. cat. ținută ieri în Cluș, nu numai a primit de al său punctul de vedere al episcopatului, ci din cauze ușor de înțeles l-a formulat mai acut și încă agresiv. După acestea putem considera ca fapt, că Români gr. cat., mireni și preoți de o potrivă, nu voesc să scie chiar nimica despre mult amintita comunitate catolică atunci, când pașesc în planul prim aspirațiunii naționaliste“.

Foia „Bud. Tud.“ ca una, ce stă în soldul guvernului ungeresc, cu ori ce preț voesc a presenta ca tendență politică, se înțelege de sine ca inimică statului, lupta clerului și a poporului român gr. cat. de a-și apăra independența bisericii. Înșinuările malițioase a le semi-oficiosului le reduce la adevărata lor valóre înșeși conclusele conferinței din Cluș, cari sînt chiere și hotărîte. Români țin la comunitate în credința cu catolicii de rit latin, dară de altă parte voesc a păstra independența bisericii gr. cat., așa cum e decretată în actul Unirii, în bulla

— Se pôte! — dar ele vor fi aprópe neaccessibile pentru călători, — răspundem noi, și discuția se sfârșesce, căci ajungem la *Kamerai-Moraviçe*.

— Er am ajuns între Români! — strigă companistul ridicându-și nasul din cartea de călătorie. — În depărtare de o oră de aci e *Vlaske-Moraviçe*, o colonie de români de prin vécul al 16.

Noi ascultăm veseli cuvintele acestea și peptul nostru se umflă de mândrie națională. Coloniele acestea ne spun, că ne apropiăm tot mai mult de leagănul nemului nostru, pe care nu l-a putut omorî vitregimea timpurilor.

Trenul nu ne mai pôte duce, înălțimea creșe mereu, să mai adauge, încă o locomotivă neobosită, și apoi pornim veseli înainte, suind spre patria bradului, unde ne îmbată parfumul său dătător de viață și sănătate. Dar, . . . regiunea dispore și noi cu toții intrăm într'un tunel lung de 1223 m. și când eșim din el stăm în fața piscurilor celor mai înalte la o înălțime amețitoare de aprópe 1700 m. peste nivelul mării. Aerul e tot mai rece, începem a îmbrăca paltóne mai grose, și ascultăm mirați, cum conducătorul

nostru ne spune, că pălangurile înalte ce se ivesc tot mai des acuși în o parte acuși în cealaltă a linii, sînt făcute spre a scuti iarna trenul și linia de a nu fi nămolită de neaua adusă de vîntul numit bora.

— Dați o sticlă de vin! — strigă doctorul, — și la beute să nu ne cuprindă frigul! — Nu bem pân la Lics! — strigă conducătorul, dar era târziu, sticla era destupată și noi pe întrecute grăbirăm să împlinim receta doctorului.

Ajunsăram în scurt la *Fuzsine*, vilegiatura Fiumanilor și de aci la *Lics*, punctul cel mai înalt. Eșind din gara de la Lics, și făcend câte va cotituri înaintea noastră luci în depărtare: marea, ca o lucitoare placă de argint. „Etă marea“. Strigarăm cu toții veseli, că ne apropiem tot mai mult de scopul călătoriei noastre. Și cu cât trenul nostru înainta tot mai departe, cu cât luciul mării apărea tot mai mare și mai estins, cu atâta inima noastră bătea mai tare și mai puternic.

Trecem repede prin câte va gări mai neînsemnate și ajungem la *Buccari*, un drăguț orașel aședat lângă mare. Apoi repede înainte, în jos tot mai în jos, tot mai aprópe de clădirile splendide ce lucesc scaldate în

apa mării și luminate de ultimele raze ale sórelui apunător. Sélbătăcia a dispărut, stîncile pleșuve, arse de sóre și lipsite de vegetațiune au rémas departe în urma noastră, nici nu mai vrem să ne gândim la ele, când olivii, smochini, lauri și viile ne surid atât de grațios și se întind cu ramurile lor până aprópe de ferésta trenului.

În sfârșit am ajuns! De pe înălțimea în care stăm, orașul *Fiume* își întinde brațele sale să ne cuprindă. Șagalnic noi cotim pe după nisce grădini în plină verdeță, ne ascundem iute într'un tunel și apoi de o dată iată-ne în mijlocul străzii, și de aci repede la *stazione ferrovia*, unde descălecăm și unde sîntem așteptați cu multă amabilitate de prof. *Vincentiu Nicórá*, și de doi tineri: un român de la Bistrița: *Ioan Șirlincan*, elev la școala comercială și *Glavina*, apotecar, român istrian.

Le stringem cu dragoste mâna, veseli că întâlnim români de ai nostri pe aceste ținuturi atât de depărtate, și grăhim la port spre a ne imbarca pe naia *Daniel Ernó*.

(Va urma.)

Ecclesiam Christi, în legile țării și în însăși viața bisericii noastre. Acesta o recunoșce și „Alkotmány“, organul partidului popular, care este acuzat, de „Bud. Tud.“, că pe baza comunității de credință a voit să câștige în contra liberalismului pe Români, cărora le au făcut concesiuni politice, ce nu se unesc cu unitatea statului ungar. Alkotmány în privința acesta scrie: „În rëndul prim este minciună aceea insinuație a foii litografate, că la gr. catolici ar fi pentru autonomie separată aspirațiuni naționaliste. Acesta nici de cum nu se poate presupune despre episcopii, . . . , dară nici cu privire la elementul laic nu stă, ceea ce impută „Bud. Tud.“, ci acțiunea s'a pornit pe aceea basă de drept, că provincia metropolitană de Blas, chiar așa, ca la timpul arhiepiscopiei de Zagrab, s'a eximat prin bulă papală de sub iurisdicțiunea primatului de Strigon. Mai de parte arată, că e minciuna și afirmarea, că partidul popular ar fi făcut concesiuni Românilor.

Inimicii autonomiei se înmulțesc și confuziunea crește pe fie care zi. Partea cea mai mare a laicilor catolici, saturați cu principii liberale, intipuesc autonomia catolică ca pre cutare convect protestant, și își nemutabilă a bisericii catolice. Oficialii, de nascere catolici nu reflectază la constituția divină și și alte persoane dependente de guvern căreă cu orî ce preț a corteși pentru ca la alegeri, să ajungă în congresul autonom elemente liberale, prin cari să-și potă realiza guvernului planurile sale.

Acum se pun în mișcare și social democrații, nu scim că pașesc ei ore ca rivali dora chiar ca amic al guvernului. Social-democrații vorbesc fără reverință despre biserică, și cu toate acestea, basați pe mulțimea lor, așteptă să învingă. Comitetul social-democrațiilor din Budapesta în un manifest pretinde statificarea școlilor și despărțirea bisericii de cătră stat; pe social-democrații îi provocă, ca la alegeri să nu cedeze terenul partidei clericale amăgitoare de popor nici falsilor liberali, cari sugrumă dreptul, ci să alégă social-democrații.

Repausatul episcop Lónhardt a convocat statul catolic transilvan la adunare generală estra-ordinară pe 10 Aug., spre a precisa atitudinea catolicilor transilvăneni de rit latin față de congresul general al autonomiei catolice. Pe cum e cunoscut biserică rom. cat. din Transilvania își are deja organismul său autonom.

Preoțimea și socialismul. — Cu cât decade simțul religios, cu atât crește socialismul în țara noastră. Până în anii trecuți agitațiunea socialistă se mărginea în capitala țării, acum înse a cuprins țara întrégă. Reformele liberale, cari au slăbit simțul religios, sînt un factor principal în propagarea socialismului. Indirecte o recunosc această însuși liberalii. Ei s'au convins ca mijlocele liberali, a nume ferul, focul, temnița, pedepse pecuniare nu folosesc nimica în contra socialismului, ci numai iriteză și oțelesc pe socialistii; chiar pentru aceea recurg acum la simțul religios, subminat prin reformele bisericesci. Preoții, cari erau tacași de nepatrioți și tradatori de patrie, când combateau reformele bisericesci, azi sînt chemați chiar de cătră liberali, ca să pășescă cu auctoritatea lor morală la mijloc și să pună stavilă undelor socialiste, pe cari înmulțirea gendarmilor și consignarea miliției nu le pot împedeca.

Reuniunea agronomică comitatensă din comitatul Bács-Bodrog în apelul său pentru complanarea diferențelor dintre proprietari și lucrători să adresază ast fel preoțimii: „Cu deosebire rugăm preoțimea, fără deosebire de confesiune, strălucită în patriotism și filantropie, ca Dumineca de pe amvon cu zel apostolic să binevoască a instrua în sensul doctrinelor credinței sale atât pe proprietari, cât și pe lucrători despre drepturile și detorințele lor reciproce în aceste împrejurări cretice, de asemenea în asemenea în conversarea socială și privată să facă us de influința sa eficace spre aplanarea și încetarea diferențelor acute, ce se ivesc“.

Vicecomitetele comitatului Bács-Bodrog cu datul: Zombor, 1897, Iun. 26 trimite preoților câte un exemplar din acest apel și-i rógă, să-l lătescă și să spriginescă scopul urmărit prin el. Apelul e scris în trei limbi, ce se vorbesc în comitat. — După apelul acesta toți preoții, fără deosebire de confesiune — strălucesc în patriotism, pot tracta cestiuni politice pe amvon, fără a se vătămă suveranitatea statului, ce e mai mult, apelul scris în *trei limbi* nu se opune ideii de stat unitar magiar. Se pare, că oamenii, când sînt la strimțore vorbesc mai înțeleptesce, recunosc, că statul e poliglot și că preoțimea are cea mai mare influința asupra poporului.

Șovinismul e orb e fără de considerațiuni. — În ședința din Sâmbătă trecută a comisiunii judiția a casei de sus discutându-se proiectul de lege despre organizarea curților cu jurați, referentul Dr. Ios. Gall a propus la §. 4 ca în ținuturile locuite de naționalități să pretindă de la jurați, să cunoscă pe lângă limba statului și limba respectivului ținut. Primirea acestei propuneri ar face o impresiune foarte bună asupra Românilor. Ori câte de moderată e propunerea dlui Gall și justa tot o dată, totuși a fost întimpinată cu resens. Ministrul Erdély cu mult cinism a respins propunerea pe motivul, că pe lângă alte pedeci îi stă în cale și împrejurarea, fiind că ar trebui să se enumere taxativ limbile, ce se vorbesc în singuraticile municipii. Mai de parte a declarat ministrul, că praxa de 30 de ani a dovedesce, cumcă pe terenul acesta nu se vor ivi greutăți. Presidentul hr. Vay Béla a ținut a mai adauge neadevărul, că regimul în denumirea oficialilor pune mare pond pe aceea, ca acestia să cunoscă limba respectivului ținut. El încă e în contra propunerii lui Gáll.

Cinismul, cu care s'a respins în comisiune propunerea d-lui Dr. Gáll, genéză cercurile conducătoare din Budapesta, pentru aceea să silesc al mai slăbi în semi-oficiosul germân „Pester Lloyd“, care observă: față de propunerea referentului Dr. Iosif Gall, membru în casa magnaților, care propunere se baséză pe §. 4. al art. de lege 4 din an. 1869 despre deprinderea puterii judițiale și pe §. 27 art. de lege 44 din an. 1868 (legea de naționalități), că majoritatea comisiunii nu a luat aceea poziție severă, că jurații nu ar avé lipsă să pricepă aceea limbă nemagiară, care e vorbită de majoritatea populațiunii nemagiare de pe teritoriul respectivei curți cu jurați și în genere e limba protocolară a respectivei iurisdicțiunii, că aceea (majoritate) numai n'a aflat necesar a prescrie în lege această cunoșcere de limbă ca o condițiune esențială pentru fie care jurat, ci a fost de părerea,

că ea potă fi luată în considerare la selectiunea cu privire la compunerea listelor anuale a juraților. Cu acesta stă în legătură și aceea observare a presidentului, că cunoșcerea de limbă a fost considerată și la denumirea oficialilor.“ La cuvintele farisaice ale lui „Pester Lloyd“ lăsăm să respundă ziarul vienes „Das Vaterland“. Acesta fôe conservativă-catolică scrie: „E un fapt constat prin nenumărate esperințe, că oficialii judecătorești, ba chiar juđi și presidenti nu cunosc idiomele nemagiare, ci numai pe baza referatelor defectuoșe și a talmăcirilor judecă pretutindenea în țară, și că oamenii sînt condamnați chiar și la mörte, fără că ei să înțelegă pertractarea, ori fără că judecătorii să -și potă formă judecata în mod consciențios prin priceperea directă a acușăților și a martorilor. Acestă stare strigătoare la ceriă acum are să se generalizeze. Jurații se vor constitui sub presiunea aceluși șovinism, care se potă observa la jury-ul de presă de 30 de ani, și acum vor judeca des jurați, cari nu numai, că nu au cunoșcințe iuridice, ci nu au nici cunoșcințele limbistice de lipsă! Acestă însămnă a etabla uciderea generală a iustitiei. Chiar pentru aceea propunerea lui Gáll a fost minimul pentru liniștirea naționalilor, scutul de la sine înțeles a drepturilor naturale ale omului, și este arină aruncată în ochii lumii civilizate, dacă acum germânul „Pester Lloyd“ vre să facă lumea a crede, că cunoșcerea limbilor va fi luată în considerațiune la compunerea listelor de jurați. Aici nu potă fi vorbă de considerațiuni, de grație ori bunăvoință, aici subverséză una dintre cele mai sfinte detorințe de umanitate, care și consciințelor celor mai impretite le dictéză, să pretindă acelea cunoșcințe de la oamenii, cari sînt chemați a judeca preste viața și mörte, preste libertate și avere despre sérac și avut. Pentru desconsiderarea acestei detorințe nu esistă espresiune, care ar fi destul de aspră, și Ungaria rămâne desconsiderată de fie care om cu minte, dacă nu ar impune judecătorilor ca obligătoare aceea primă recerință.“

Așa judecă lumea cultă apusană despre stările de la noi. Dară înzădar, că șovinismul la toate rămâne orb și surd, el e fără considerațiuni.

Revistă bisericescă.

Din Patrie.

„Budapesti Hirlap“ este irformat, că guvernul a pregătit un proiect de lege, pentru sistemizarea competențelor preoțesci. Proiectul din cestiune la tómnă va fi prezentat dietei. El prevede statorirea competențelor pentru preoții neuniți și ministri confesiunilor protestante la minimul de 600 fl., érá după 5 ani 800 fl. pe an. Acestă regulare a competențelor preoțesci o urgiteză confesiunile acatolice, ministri cărora au spriginit guvernul în aducerea reformelor bisericesci politice. Catolicii de ambele rituri nu sînt luați în combinație; congrua lor are să se reguleze pe altă cale. Prin sistemizarea competențelor preoțesci budgetul țerei să ingreuneză cu 1.100.000 fl. la an. Guvernul voesce prin această, ca și pe viitor să-i aibă în mână pe acatolici.

Roma.

Sfinția Leo XIII în 22 Iunie a primit în audiența privată pe ministrul president rusesc Nicolae Tcharykoff, care și-a prezentat literele de acreditare pe lângă s. Scaun, apoi a făcut îndatinata vizită secretarului de stat card. Rampolla.

Revistă politică.**Afaceri interne.**

Ministrul br. Bánffy a fost Marți în Viena spre a raporta monarhului despre cestiunile de la ordinea zilei. Se vorbește, că br. Bánffy ar fi cerut de la Maiestatea autorizarea de a aplica măsurile necesare, la cazul când se va continua obstrucția parlamentară. Că ce măsură contemplă ministrul, nime nu știe, poate că prolongirea seuniunii actuale, spre a eschauria paciența deputilor. Mai probabil e, că după votarea proiectului despre darea pe sachar ședințele parlamentare se vor amâna până la toamnă; până atunci br. Bánffy va afla vre un expedient, spre a eși din încurcătura, în care l-a aruncat proiectul despre procedura penală.

Dieta a intrerupt discutiunea proiectului despre procedura penală și a început Mercuri desbaterea proiectului de lege despre prolongirea pe un an a art. de lege XIX din 1896 referitor la darea pe zăchar. De cum va baronului Bánffy îi va succede să capaciteze pe Kossuhisti proiectul acesta, ca și cel referitor la darea pe spirituose vor trece curând prin dietă. Până acum înse opoziția arată purtare hostilă și față cu acest proiect.

Austria.

Situația politica nici azi nu e limpede. Contele Badeni nu a putut afla mijlocul de a împăca pe ultraistii cehi și germani. Ceî dintâi cer acum, ca limbii lor să i-se dea drepturi și în Austria de jos, unde nu formeză mase compacte, ci sînt în minoritate neînsemnata împrăștiati printre Germani. Ce să le faci, apetitul vine mîncînd. Germanii ultraiști zic, că numai retragerea ordinațiilor în cestiunea limbii cehice îi pôte multămi. Dacă odioșele ordinațiuni nu se vor retrage ei continuă obstrucția cu ori ce preț, și nu le pasă, că procedura lor va duce la conflicte constituționale, lovitură de stat, ori chiar la absolutism, căci pe cum se esprima fruntașul lor Dr Grosz, Germanilor nici când nu le pôte merge mai rău, de cât sub domnia actualei maiorități.

Planul lui Badeni de a câștiga pe Germanii (liberali) fideli constituțiunii și pe marii proprietari cehi conservativi și de a mijloci prin ei împăcarea între cele două naționalități din Bohemia nu a succes. Se așteptă, ca monarhul prin auctoritatea și înțelepciunea sa personală să restabilească o dată ordinea, care o doresc din inima adeverați patrioți.

Germania.

Crisa ministerială, care durează de vre o două luni, s'a rezolvit în parte. Ministrul de externe Marschall s'a retras,

numit fiind în locul lui Bülow, fostul ambasador al Germaniei în Roma. Bötticher încă o dimisionat din postul de ministru president al Prusiei și ministru de interne al imperiului. La presidența ministeriului prusian e chemat Miquel, érá afacerile interne ale imperiului sînt concredute contelui Pozadovsky. În schimbarea acésta lumea politica vede mîna lui Bismarck, care nu s'a putut împăca nici de cum cu departarea de Rusia provocată prin politica lui Marschall; de asemenea nici cu Bötticher nu era indestulit bérânul ex-cancelar. Retragerea principelui Hohenlohe încă e numai cestiune de timp, propabil pe toamnă locul lui să-l ocupe Bülow ori Miquel. Schimbarea acésta în Austro-Ungaria a provocat óre care nedumerire. Ómenii își aduc a minte de era pactelor secrete între Rusia și Germania, aliata Austriei. Apropierea între Germania și Rusia, ce se așteptă de Bülow, nici în Franța nu pôte fi binevedută.

Franța.

Călătoria presidentului Faure în Rusia nici acum nu este statorită definitiv. După scirile ultime țarul a trimis lui Felix Faure o epistolă, în care numai pe acesta îl invită la Peterhof, prin urmare presidentul senatului precum și cel al camerei, cari ar fi voit, să însoțescă pe Faure, vor rămâne a casă. Nu puțină dificultate crează cestiunea, că cine să substituie pe presidentul republicei pe timpul absenței sale, care va dura cel puțin 2—3 săptămâni.

S'a aflat denou mașine infernale la palatul Elisée, semn că anarchismul nu e sugrumat.

Turcia.

Pertractările de pace decurg de tot încet. Grecia tot ridică la dificultăți voind să amene încheierea păcii. Prin acésta țintesc Grecii la ruina finanțială a Turciei, pe care o costeză foarte mult armată, ce trebuie să o țină pe picior de război până la încheierea definitivă a păcii. Adevărat perfidia grecescă.

Turcii tineri răspândesc broșuri și foi revoluționare, în cari agita pentru detronarea sultanului și intrarea în vigoare a constituției din 1876. Scrierile revoluționare se împrăștie prin posta ambasadelor străine, cari nu voesc a viola secretul epistolar.

De nou se răspândește scirea, că Sultanul, în semn de mulțumită pentru purtarea Românilor în decursul ultimului război, le recunoșce naționalitatea și le dă doi mitropoliți.

Correspondințe.

Lugoș la 27 Iunie 1897.

Încă nici nu se lățiră știrea despre convocarea conferinței din Cluș referitoare la cestiunea de mare însemnătate a participării Românilor uniți la congresul autonom din Budapesta, — când inteligența română unită din Lugoș era otărită a ținea o conferință tot în aceeași cauză ca într'un mod mai solemn să-și marcheze atitudinea sa față cu aceeași gravă cestiune, cu atât mai vîrtos

că era încă în viață memoria ținută Lugoșenilor români gr-cat. din 1870, cari nici atunci nu voia să știe de o autonomie comună cu frații Latini, ei parte prin abținere totală de la alegerea delegatului mirean, parte prin participarea oficioasă la conferința memorabilă din Alba Iulia din 1871, — pe baza dreptului public al provinciei noastre metropolitane solicita o autonomie proprie, independentă pentru biserica noastră gr-cat.

Domnule Redactor! Te rog permite-mi ca despre decursul conferinței din cestiune, cum am șis deja înainte de conferința episcopescă din Blaș stabilite și în 27 Iunie de facto ținute, să-ți fac următorul raport.

La conferința anunțată pre șis de Duminică bine aleasă, a fără de inteligență, a mai luat parte un număr însemnat din clerul și poporul unit din Lugoș, în cât localul școlii gr-cat. române, abia putea cuprinde pe cei adunați.

După constituirea conferinței, presidentele ales: *Vasilii Petroviu* într'o cuventare întocmită espunând scopul conferinței, atrage atențiunea celor adunați la specicila însemnătatea, ce o are congresul autonom convocat în Budapesta față de biserica și provincia noastră gr. cat. metropolitană, — în fața otăririlor conferinței episcopesci, deja în foi publicate, arată necesitatea și marea pondrositate a unei solidarități strînse între popor cler și Archiereii provinciei noastre bisericesci, și sub impresiunea acestora invită conferința de a desbate și a aduce atari concluse, cari să fie vrednice de pusățiunea și drepturile bisericii unite și deplin consone cu otăririle conferinței episcopesci din Blaș, la ce dechiară conferința de deschisă.

Urmând acestei invitări, — își lea cuventul simpatice advocat *Dr. Isidor Pop*, care cu o deosebită cunoștință a pusățiunei, și drepturilor bisericesci gr. cat. parte din bulele papali și legile țerei și din sinodul provincial, parte băsat pre tradițiunile sacre și purtate de fericitii archierei români uniți pentru apărarea și conservarea acelor drepturi și învederează dreptul public al bisericii unite române din Ungaria și Transilvania, apoi cu o însuflețire sacră întonează, că datorința fiesce căruî fiu al acelei bisericii este: ca acele drepturi cu nici un preț să nu-le abandoneze, ci cu ori ce jertfă, pre cale legală să-le păstreze, să-le valoreze, și după-ce din scurta notiță publicată mai în toate foile din țară s'a convins, cum că Archierei provinciei noastre bisericesci, adunați în conferința din Blaș, s'a dechiarat solidar într'u apărarea acelor drepturi, prin ce numai au talmăcit sentimentul clerului și al poporului unit al aceleiași provincie: propune ca adunarea să aducă și să primescă următorul conclus:

1. Drepturile provinciei bisericii gr-cat. române de Alba-Iulia, din care ea sufragana face parte întregitoră și diecesa gr. cat. a Lugoșului: drepturi tradiționale recunoscute din partea s. scaun apostolic al Romei și înarticulate în legile patriei noastre, le ținem de inviolabile și de neprescriptibile.

2. Pentru acésta provincia noastră bisericescă, avînd caracter propriu și deosebit, încât nu depinde fără numai direct și înmediat de s. scaun apostolic al Romei, sub nici un cuvînt și nici într'o formă nu se pôte contopi în organismul autonom, ce s'ar prelucra pentru biserica catolică de ritul latin din Ungaria.

3. Avem drept aceea adăncă convingere, ca atât papa de la Roma, cât și regele nostru apostolic, ca unii, cari întărirea s. uniri, iar nu slăbirea ei, o voiesc, nu vor permite nici o stirbire la drepturile bisericii noastre menite a-și desvolta în pace binefăcătorea activitate în mijlocul poporului românesc;

4. Conduși de aceste principii, mândrii ne simțim și strict îndatorați a aduce omagiul nostru și a manifesta sentimentele noastre de cea mai deseversită încredere și alipire episcopatului bisericii noastre gr.-cat române, căci a judecat, că între *diferitele moduri* de a apăra cu demnitate drepturile bisericii noastre împrejurărilor mai potrivit este, de a ne abține de la congresul fraților catolici de ritul latin conchemat la Budapesta; și că a hotărât a cere de la înaltul tron convocarea unui congres propriu organizator al autonomiei bisericii noastre:

supunându-ne dară cu reverință hotărârii conferinței episcopilor nostri, salutând cu nespuse bucurii solidaritatea lor, și ferbinte dorim succesul cel mai bun năsuințelor lor pentru prosperitatea bisericii noastre gr.-cat. române.

Dumnezeul părinților noștri cu noi este!

După vorbirea aceasta primită cu viuă plăcere, președintele invită conferința a se declara, că voiește ca propunerea făcută de *Dr. Isidor Pop* să se supune desbaterei, ori o primește de a sa. La ce conferința cu o nespuse însuflețire se deschiară, că propunerea o primește în totă întregitatea sa, o redică la valoare și o consideră de a sa. Tot o dată hotărăște, ca concludul de mai sus prin o deputațiune de 12 aleși din sânul conferinței să-l prezinte Preasântitului Arhiepiscop diecesan, care să fie rogat, ca acel conclud să-l împărtășească și Escelenței Sale D-lui Metropolit *Dr. Victor Mihályi*.

Eră ca acel conclud să se valideze și la conferința convocată la Cluș pre 29 Iuniu, — de reprezentante la aceea, îl alege și designază pe propunătorul: *Dr. Isidor Pop*.

Cu aceasta s'ar fi încheiat conferința, — dară unul din membrii conferinței a aflat de lipsă a reflecta la atacurile necualificabile, ce cu mare nedreptate se aruncă în „Gazeta Transilvaniei” asupra Iubitului nostru Arhiepiscop diecesan *Dr. Demetriu Radu*, despre care fie cine este convins, că poartă la sufletul său marile interese ale bisericii gr. cat. române și este un apărător neînfrânt al drepturilor aceleia; — propune ca procedura numitei „Gazete” să se desavueze, — eră Arhiepiscopului pe nedrept, — atăcat să se exprime din partea conferinței neclătinată încredere și alipire.

Propunerea se aredica la conclud și comisiunii de 12 se încredințază, ca și acela să-l tălmăcească *Il. Arhiepiscopul*, asecurându-l despre deseversita încredere și iubire fiască a clerului și poporului diecesan.

Cu acesta conferința s'a încheis, și toți ne-am depărtat cu inimă mângăiată, — și cu o nouă întărire de a da tot concursul nostru Arhiepiscopilor nostri întru apărarea intereselor și drepturilor s. noastre bisericii.

Ca raportul meu să fie fidel, — mai împărtășesc că după conferință, — deputațiunea de 12 se prezintă înaintea Arhiepiscopului venerat și prin graiul *Sp. D. Iacob Popescu* asesor orfanal, prezentând cu venerațiune, concludul conferinței, observă, că la aducerea acelora, conferința a fost condusă de marile

interese, ce sînt legate de drepturile bisericii noastre, și de deosebita încredere în arhiepiscopul provinciei noastre metropolitane, și se rîgă, ca *Ilustrul Arhiepiscopul* acele concludul de aceeași bunăvoință părintească să-l primescă, cu ce iubire și devotament fiesc sînt aduse. —

Era frumoasă și pătrunzătoare acesta prezentare, acesta descoperire a venerațiunii și iubirii spontane, — dară și mai mărit și pătrunzător mi-s'a părut respunsul avîntat al Arhiepiscopului Iubit, care pătruns de convingerea cea mai intimă a datorinței sale arhiepiscopice față de binele clerului și al poporului încredințat păstoririi sale, și preste tot față cu apărarea drepturilor bisericii, a carei Arhiepiscop este, — asecură deputațiunea și prin trînsa tot clerul și poporul unit, că da, este deplin conștiința numai de marile sale datorii, ci și de grelele responsabilități ce le are față de biserică, pentru a carei interese stă gata a-și jefi puterile sale, — și când întru desvoltarea acelor datorințe se provacă la cuvintele solemne rostite în biserică catedrală din Blăș cu ocaziunea chirotonirii sale și imprumutate de la *S. Paul*, că mai scumpă-i este biserică de cât sufletul său, toți am fost adînc mișcați și neam depărtat cu o deosebită mîngăiere și convingere, că cu atare Arhiepiscopul, fiul bisericii pot fi securi, că interesele și drepturile bisericii noastre sînt depuse în mîni dibace și secure.

În urmă adnotez, că după ce delegatul conferinței noastre de aci prin morb a fost împedecat de a lua parte la conferința din Cluș, — presidiului conferinței prin o telegramă a notificat presidiului conferinței convocate la Cluș concludul conferinței noastre.

De față.

Noutăți.

Escelența Sa I. P. S. D. Mitropolit, însoțit de *Rds. d. vicar general* și preposit capitular *I. M. Moldovan* și de *clar. d. secretar Dr. Aug. Bunea*, a fost *Vineri* la *Alba-Iulia* de a asistat la înmormîntarea fericitului episcop *Francisc Lönhardt*.

Doctor în canone. *Primim* din *Budapesta* scirea îmbucurătoare, că *Vineri* în 2 a c. la universitatea de a colo a fost promovat de doctor în dreptul canonic *On. Laurian Luca*, parochul din *Comloșul-mare* în diecesă *Lugoșului*. *Gratulăm* zelosului nostru confrate!

Promosiune. *D. Nerva O. V. Moldovan* (din *Blăș*) *Mercuri* în 30 Iuniu a fost promovat de doctor în medicina universală la universitatea din *Cluș*. *Felicităm* pe noul doctor român.

Esamenul de maturitate scripturistice la gimnaziul din *Blăș* s'a ținut în 16—22 Maiu. La esamen au fost admiși 41, dintre cari 1-au depus cu succes 38; cari au fost și admiși la esamenul verbal, ce a ținut din 27—30 Iuniu. *Retrăgîndu-se* de la verbal unul, esaminați au fost 37, și au eșit maturi cu egrejie 2, maturi cu bun 8, maturi 16, au cădut din câte un obiect și sunt relegați la repetiția esamenului în *Septembrie* 10, au căzut din mai multe obiecte și s'au relegat pe un an 1. *Presidiul* la esamen l-a dus directorul suprem *Kuncz Elek*, eră ca comisar consistorial a asistat la esamen *P. O. D. canonic Gavril Pop*.

Regele Siamului în Budapesta. *Chulalongorn* regele Siamului în călătoria, ce a făcut în Europa de împreună cu suita sa a cercetat în săptămîna acesta și capitala Ungariei. În *Budapesta* a vinit maiestatea asiatică din *Viena*, unde a cercetat pe monarhul nostru. *Magiarii* l-au făcut o privire splendidă, și *Chulalongorn* de împreună cu suita sa s'au simțit de tot mulțumit, pentru aceea a petrecut 3 zile în *Pesta* din 28—30 Iuniu. Ia plăcut cu deosebire *papricașul*,

despre care s'a informat cu deamănuntul și l-a primit între mîncările de curte. El a împărțit lui *Bánffy* și altor marimi din *Buda*: esta ordul elefantului alb și alte orduri. *Mercuri*, când sa depărtat i-s'au prezentat la gară mai mulți magiari în costum național. *Chulalongorn* sa esurimat măgulitor despre costumul magiar și a adaus: *Domnilor* cu îmbrăcăminte aceasta cu totă îndreznela poței veni și la noi, în *Asia*. La acestea replică *Darányi* (care e jidan de origine) noi doră din *Asia* am adus îmbrăcăminte aceasta și l-am conservat, pentru că poporul, care se desparte de portul său, de limba sa și de sentimentele sale naționale, nu e vrednic de stimă. La despărțire a zis esotica maiestate: „*Au revoir, Messieurs!*” Nu scim merge-vor *Budapestanii* în *Siam*, ori va mai vine *Chulalongorn* în *Budapesta*.

Socialiști în Sibiu. *Cetim* în „*Tribuna*”, că în 29 Iun. s'a ținut în sala grădinii *Herman* adunarea socialistă, convocată la stăruința agitatorului *Max Grossman*, redactorul foii *Volksstimme (Népszava)* din *Budapesta*. *Prezenți* au fost, vre-o 200 de lucrători de toate branșele, dar cei mai mulți sigur nu socialisti convingși. *Poliția* a reprezentat-o comisarul *Haller*, asistat de doi stenografi. La ușile salei se află câte un politist, pentru cas de nevoie. *Adunarea* s'a deschis la orele 2½ p. m. *Președintele*, un tiner meșteșugar, numit *Gloss*, a spus în scurte cuvinte rostul adunării de acest soi, dreptul pe care se întemeiază ele, și a recomandat celor prezenți să se porțe în liniște, A luat apoi cuvîntul *Max Grossman*, un tiner simpatic și de temperament. Într'un stil socialist relativ moderat a rostit o vorbire de aproape o oră și jumătate despre starea economică și politică a lucrătorilor din *Ungaria*. *Socialistul* a spus ică-colea și adevărul crude, special asupra stării politice și a stăpînirii din *Ungaria*. A fost în mai multe rînduri viu aplaudat. Mai viuă aprobare a provocat susținerea votului universal, destul de motivată pentru cei adunați. A mai vorbit un anumit *Zeny*, tiner meșteșugar sibiian, despre starea lucrătorilor de aci, înșirîndu-le gravaminele. Cu acestea adunarea s'a terminat în aceeași liniște, în care a decurs. *Discuția* s'a ținut numai în nemțește. E vorbă să se mai convoce o adunare, la care să se pune aceleași lucruri unguresce. *Notăm*, că *Români* n'au luat parte la adunare și bine au făcut.

Catastrofa din Galați. În *România* inundațiile au făcut în acest an daune enorme. Dară se pare, că nici o inundație nu a fost atât de înfricoșată, ca cea întemplată *Marți* la *Galați*, unde apele lacului *Brateș*, umflându-se s'au unit cu ale *Prutului* și împreună au rupt tot ce le a stat în cale și au inecat jumătate orașul. *Omenii* au scăpat, cum au putut, lăsându-și avutul pradă undelor furioase. *Preste* 20000 de persoane au rămas fără adăpost.

† **Părintele Kneipp**, celebrul paroch de la *Wörrishofen* în *Bavaria* după un morb mai îndelungat de astmă a repausat în 17 Iuniu în etate de 76 de ani. *Reunimul* filantrop până la etatea de 21 de ani a fost calfă de țesător. După 21 de ani a început să facă studii sistematice și se învețe teologia. În etate de 31 de ani a fost ordonat de preot și dispus de capelan în *Wörrishofen*, unde la a. 1861 ajunse paroch *P. Kneipp* a fost debil și fiind odată greu morbos și-a redobîndit sănătatea prin cura de apă. De atunci s'a făcut cel mai zelos apostol al curei de apă. *Sistemul* de cură l-a perfecționat și lătit prin numeroase conferințe și scripte. La început medicii l-au luat în ris, dară omenirea suferindă din toate clasele sociale au alergat la cura lui *Kneipp* și în micul sat *Wörrishofen* s'au ridicat stabilimente mărețe pentru primirea și îngrijirea morboșilor. *Sistemul* de cură a lui *Kneipp* află sute de mii de aderenți în totă lumea. *P. Kneipp* nu a cercat să-și facă nici avere, nici glorie prin zelul său, ci numai să ajute omenimii suferinde, chiar pentru aceea mórtea lui a produs adîncă durere în totă lumea civilizată.

PARTE SCIINTEFICĂ-LITERARĂ.

Jertfa creștinilor.

Comentar al Liturgiilor bisericii grecești.

(Continuare.)

Cea mai de frunte binecuvântare de grație e cuprinsă și depusă în sfintele sacrame. Ele mijlocesc grațiile acelea, cari corăspund și satisfac lipselor generale și neîncetate ale vieții creștinesci. Eficacia lor cea mai esențială constă în aceea, că ele delătură blăstămul vinei păcatelor și varsă în suflet grația sfințirii. Christos le-a instituit, pentru ca ele să producă și să trezască, să păzască și să întărească, să vindece și să restaureze, să înmulțască și să deplinescă viața mai înaltă, supranaturală a sufletului, viața cea tainică de grație a fiilor lui Dumnezeu. Jertfa de pe cruce e izvorul, care zilnic se deschide din nou de-asupra altariului în sfânta liturgie, pentru ca să umple tot de una din nou canalurile sacramentelor, cari ne aduc apele de mântuire ale Răscumpăratorului. Întru cât de-asupra altariului se aduce deci aceeași jertfă ca și pe cruce, putem să numim și sfânta liturgie izvorul, din carele isvoresc rîurile de grație și mântuire ale sacramentelor. Ori putem zice, că jertfa sfintei liturgii e sora de grație, care răsare zilnic, și a cărui raze curate și albe în sacrame se frâng în șapte colori și formază ast fel curcubeul acela de pace, care împreună bogăția ceriului cu sărăcia pămîntului. Raportul acesta dintre sacrame și dintre jertfa lui Christos se exprimă în chip tainic prin aceea, că din inima cea străpunsă a Mântuitorului de pe cruce a isvorit apă și sânge. Apa acesta simbolizează apa botezului, carea ne spală și ne curăță de păcat; sângele simbolizează sângele lui Christos, cu care sufletul în sfânta Eucharistie se nutrește și se întărește spre viața de vecl. În acestea două sacrame sînt cuprinse și cele alalte, fiind botezul începutul, er Eucharistia ținta și deplinirea lor. Isvorirea apei și sîngelui din inima celui Răstignit simbolizează deci, că sacramele își primesc virtutea din mórtea de jertfă a lui Christos de pe cruce și prin urmare și din renouarea acestor mórți de jertfă de-asupra altariului.

Sacramentalele sînt tot asemenea nise mijloce de mântuire, dar cu efect mai mărginit și într'un chip în esență deosebit de sacrame. Sacramentalele le-a instituit biserica. Ea ca instituție de mântuire a primit de la Christos chemarea și puterea de a împărtași binecuvîntarea răscumpărării nu numai omenilor, ci și firii necuvîntătoare și de a înoi tóte. Scim, că în urma păcatului „tótă făptura împreună suspină și împreună are durere“ și „deșertăciunii s'a supus cu nădejde, că și însu-și făptura se va slobođi din robia stricăciunii spre slobođenia mării fiilor lui Dumnezeu“ (Rom. 8, 19 urr.). Înnoirea și clarificarea acesta finală a fapturii întregi se începe, se anticipază prin administrarea sacramentelor, cari sînt menite, ca după putință să ridice și să delătore urmările și miseria păcatului nu numai în sfera vieții omenesci, ci și în sfera firii necuvîntătoare. Căci acesta încă se ține de răscumpărarea deplină și trebuie să se adaugă la ștergerea vinei păcatului și la sfințirea internă, carea o sevârșesc sacramele. Prin meritele și prin rugăciunile mijlocitoare ale bisericii sacramentalele dobîndesc o virtute deosebită spre a delătura blăstămul păcatului, spre a frînge ori spre a zădărnici puterea satanei, spre a scăpa de diferite necasuri, spre a aduce bine trupesc și mântuire sufletescă, spre a ne dobîndi scut și ajutoriu dumnezeesc, spre a dedica și sfinți persoane și lucruri pe sama serviului lui Dumnezeu.

Sacramentalele se clasifică în esorcismii, binecuvîntări și consacărî. Virtutea lor se estinde preste om și preste lucrurile mînilor lui, pe cum și preste lucrurile din firea necuvîntătoare. Biserica rostesc esorcismii sîi preste omeni și preste zidiri necuvîntătoare, pentru ca să alunge de la ei și de la ele înrîurînța satanei, carele în urma păcatului a dobîndit puterea de a ne păgubi și a ne strica pe noi și averea noastră. Omenii și lucrurile, după ce ast fel au scăpat de sub înrîurînța satanei, prin consacărî se dedică și se sfințesc apoi Domnului și serviului lui. Binecuvîntările imploră omului scut dumnezeesc în contra a tot rēul și favor dumnezeesc spre bine și spre mântuire pe sama sufletului și trupului lui și pe sama a tot, ce e al lui și-i servește lui. Biserica împărtașesc binecuvîntarea sa și consacărîle sale nu numai omenilor, ci și lucrurilor: așa binecuvîntă ori consacără ea bisericile și cimiterile, altarele și clopotele, crucile și icónele, luminile și tēmăia, apa și untul de lemn, vasele și unelte sfintei jertfe, vesmintele preoțesci, stîlpărilor. Ea binecuvîntă cele ce servesc spre susținerea trupului: mîncările, beuturile, animalele domestice și rodurile cāmpului. Ea binecuvîntă

cele de lipsă ale societății omenesci: arme și unelte, locuințe și năi, punți și drumuri. Nu numai în viața supranaturală a omului, ci și în cea naturală abia se află vre un lucru, căruia biserica să-i deneghe scutul și binecuvîntarea sacramentelor sale. Dar asemenea sacramentelor sînt împreunate și sacramentalele cu jertfa sfintei Eucharistii: ea e în un anumit sens izvorul, din care sacramentalele-și scot virtutea sa mântuitoare. Dóră de-asupra altariului continuă a curge acel rîu de sânge și apă de pe Golgota, în valurile căruia se spală, se ating de binecuvîntarea răscumpărării și se conduc spre viitoră clarificare pămîntul, marea, cerul înstelat, — pe scurt tótă lumea.

Jertfa lui Christos e deci izvorul a tótă binecuvîntarea răscumpărării, eră sacramele și sacramentalele sînt rîurile și rîulețele acelea, cari aduc nesecata binecuvîntare a acelei jertfe tuturor zidirilor celor ce sînt capabile de a primi binecuvîntarea acesta. Nu în zădar e încredințată administrarea sacramentelor și sacramentalelor tot acelora-și persoane, cărora le e încredințat și oficiul de a aduce jertfa sfintei liturgii, adecă preoților și episcopilor. Autorizarea de a sevârși sacramele și sacramentalele își are adecă așa zicînd rădăcina în puterea aceea mai înaltă și mai eminentă de a celebra sfînta jertfă a Eucharistiei. Pentru că preoții și episcopii aduc sfînta jertfă, pentru aceea pot și au să împărtașescă grație și binecuvîntare în numele lui Christos și în al bisericii; cēstă din urmă e așa zicînd urmarea și esplicarea activității sacrificiale, e așa zicînd apartinența sfîntului ministeriu sacrificial. Legătura acesta strînsă dintre mijlocele sacramentale ale grației și mântuirii și dintre jertfa liturgiei se exprimă și prin aceea, că conform rînduiei bisericii administrarea sacramentelor și sacramentalelor se sevârșesc după putință în legătură cu celebrarea sfintei liturgii. Așa are s. Cuminăcătura să se împărtașescă după putință tuturor credincioșilor la capătul sfintei liturgii. Ordurile mai mici și cu deosebire cele mai mari se conferesc la altariu în decursul sfintei liturgii. În legătură cu sfînta jertfă se sfințesc materia sacramentului mirului în Joia sfintelor Patimi. În legătură cu sfînta jertfă se sevârșesc sfințirea bisericilor și altarelor. În legătură cu sfînta liturgie se sevârșesc binecuvîntarea mîncărilor și a rodurilor pămîntului ș. a. m. d. — Venerabilitatea și sublimitatea preoției catolice încă-și are rădăcina în jertfa eucharistică, pentru care se imprimă sufletului în chirotonie semnul preoțesc cel neșters. Treptele, pe cari se înalță ministrii bisericii până la trepta cea mai înaltă, până la dignitatea episcopescă, se oselesc mai virtos după plenipotența, ce li-se împărtașesc cu referire la celebrarea jertfei. Ordurile cele dintăii sau mai mici imputernicesc și îndreptătesc pe cleric la participare mai depărtată în ministeriu altariului, pe când ipodiaconul și diaconul se apropie deja mai tare de sfînta jertfă și conlucră în chip mai intim în aducerea ei. Preotul are puterea dumnezeescă de a schimba pânea și vinul în trupul și sângele lui Christos, de a celebra jertfa L. N., ceea ce-i împărtașescă dignitate nespuse de înaltă. Episcopul în sfârșit e înălțat preste simplul preot mai ales prin aceea, că el puterea acesta cerescă de a jertfi nu o are numai pe sama persoanei sale, ci pôte să o împărtașescă și altora prin punerea mînilor.

3. Jertfa sfintei Eucharistii e deci sufletul cultului dumnezeesc întreg, sora de tótă solemnitatea religioasă, inima tuturor acțiunilor sacramentale, izvorul a tótă viața grației din biserica lui Christos, pe scurt, ea e centrul liturgiei catolice în sens mai larg. Dacă acesta e un rîu puternic, care cu apele sale de mântuire curge prin întregă biserica curățînd, sfințînd, viând, înoinđ, împărtașînd rodire, înfrumetănd, clarificănd, acesta are să o mulțămescă izvorului, ce-l are în sfînta jertfă, și care nu încetază a curge de-asupra altariului și a răspândi putere de viață prin tóte membrele trupului celui tainic al lui Christos. Tótă grația sacramentală, tótă binecuvîntarea isvorește întâiu și mai întâiu din jertfa lui Christos. În lumina cea cerescă și în cea supranaturală, ce eradiază zilnic din nou din sora de grație al jertfei eucharistice, se cóce întregă zidirea spre deplinirea și clarificarea sa finală.

Jertfa sfintei liturgii este și rămâne centrul religiunii creștine. De aci provine puterea pururea tinără și neînvechită, cu care sfînta jertfă liturgică cuprinde tóte inimile catolice și adună în jurul altarelor sale popórele catolice. Ori se celebră sfînta jertfă între uriașele colonne și sub uriașele boltituri ale basilicii s. Petru din Roma în vesminte strălucite, între miș de torțe, încunjurată de cap d'operele artei creștine, împrejurată de flori ca de o haînă de sərbătóre, ori o celebră un misionar pe sărăcie și fără de podóbă

pe altariul, ce l-au ridicat mâinile neofitilor sub boltiturile arborilor, ea pretutindenea dovedește puterea sa cea atrăgătoare, că pe catolicii nu-l atrag formele esterne, ci lucrul însuși, nu puterea vrăjitoare a podobei, ci lucrul însuși. Și puterea această atrăgătoare nu e de azi ori de ieri, pentru ca mâne să nu mai fie. Aci nu atrage forța aparentă a noutății. Deja cu mai bine de o mie și jumătate de ani atrăgea sfânta jertfă pe părinții nostri cu o putere, carea era mai mare de cât toate grozăviile persecuțiilor, cari a dese ori intrerumpeau celebrarea pacinică a sfintei liturgii. Așa istorisește în vécui al III-lea Dionisiu din Alexandria: „Nici chiar pe când ne persecutau toți și ne asupriau toți, nici chiar pe atunci nu omiteam sfânta serbare. Ori care loc, în care rupți unii de la cei alalți răbdam felurile noastre amărăciuni, câmpia, pustia, naea, lăcașul dobitoacelor ne serviau de templu, pentru ca să celebrăm sfânta jertfă.“ Ba istoria preotului martir Lucian ne spune, cum el voinde, să împlinescă dorința evlavioasă a creștinilor, a sevârșit în închisore sfânta jertfă pe peptul său, fiind că nu avea alt loc, unde să o facă. Pe atunci, pe când preste totă fața pământului via furtuna persecuțiilor, rful binecuvântării și grației, carele curgea în sfânta jertfă, se retrase sub pământ. Dară

și aci în asuprirea cea mai mare puterea atrăgătoare a jertfei nu era frântă. Creștinii se pogoriau în peșteri, în catacombe, pentru ca să se roge pentru aceia, a căror turbare alungase lucrul lor cel mai sfânt în unghiurile cele mai misere și mai ascunse de lumina zilei.

Ce va fi deci jertfa sfintei liturgii pentru noi preoții, și ce ar trebui să fim noi preoții pentru jertfa această? Preoția a creat-o Dumnezeu pe sama sfintei Eucharistii. Viața noastră preotească se compune din datorințe, cari se referesc la jertfa această. Spre acest scop am fost aleși și osebiți din lume. Sigilul lui Isus Christos ni-s'a imprimat; spiritul lumii și chiar și lucrurile permise ale lumii sînt pentru noi, ceea ce ele nu sînt pentru alții. Dada Spiritului Sfînt a tăiat în sufletul nostru un semn nevedut, pentru ca să fim ai sfintei Eucharistii pe vecie. Și ce sîntem și ce ar trebui să fim? Fecióra Maria a pogorit Cuvîntul cel vecinic o dată din ceriul, érá noi îl pogorim zilnic. Ea purtase pe Isus în brațele sale, până când crescuse pruncul, érá pe sama noastră pruncia lui ține viața noastră întregă. Putem óre să privim maicîi noastre în față și să-l zicem, că noi în privința această sîntem mai mari de cât ea, și să nu ne gândim la sfințenia, ce o pretinde de la noi oficiul nostru?

(Va urma.)

Ben Hur

sau

Zilele lui Mesia

de Lew. Wallace.

(Continuare.)

Cina, de care se apucară acum, pe cum ne putem închipui, era bogată în feluri și în delicatose, pe cum le plăceau răsăritenilor, pogăci calde, aduse de-a dreptul de pe cuptoriu, legumi din grădină, bucate de carne numai singure și amestecate cu legumi, lapte de vacă, miere și unt, — toate, pe cum avem să observăm, fără de farfuriile obicnute astăzi, pe cum sînt cuțite, furcuțe, linguri, pocale și tăiere. La partea această a cinii grăiră numai puțin, căci toți erau flămîndi. Dară când sosi desertul, ei începură a fi mai grăitori. Ei își spălăra din nou mâinile, și când se aduseră din nou bucate, și pofta de mîncare mai slăbise, se începu în curînd între ei o conversare vie.

Într'o atare societate, — un Arab, un Iudeu și un Egipten, — cari cu toții credeau într'unul Dumnezeu, — în vremea aceea putea să fie numai un singur obiect de conversație, și care altul dintre cei trei putea să fie vorbitorul, dacă nu acela, pe carele Dumnezeu îl învrednicise de o apariție așa de aprópe, care l-a vedut într'o stea, i-a audít glasul în îndrumări și a fost condus așa de departe și într'un chip așa de minunat de Spiritul lui? Și despre ce să fie grăit, dacă nu despre acela, despre carele era chemat, să mărturisescă?

XV.

Ben Hur și minunea.

Umbrele, cari sórele în sfințirea sa le arunca de pe munți preste păduricea de finie, nu lăsa, ca de la marginea violetă a ceriului să se întindă preste pământul adormit amurgul acela, cari te ademenesce așa de tare, să-ți perđi gândirea în visare.

Nóptea veni de timpuriu și repede. În cort era întunec; aduseră patru sfeșnice de aramă și le puseră pe unghiurile mesei. Fiesce care sfeșnic avea patru brațe, și pe fiesce care braț era câte o lampă de argint și câte un vas cu unt de lemn. Societatea continuă conversarea la lumină nu numai îndestulitoare, ci chiar bogată. Ei conversa în limba siră, carea o vorbeau pe atunci toate popórele acelei părți a pământului.

Egipteanul povesti istoria întîlnirii celor trei în pustie, și șeicul întăria, că a fost în Decembre cu douăzeci și șapte ani mai înainte, când acesta și soții lui fugind dinaintea lui Irod sosiră la cortul lui și cerură adăpost. Istorisirea o ascultau cu interes viu. Până și selavii cercau prilej de a rămăne, pentru ca să asculte amănuntele ei.

Ben Hur le primia, pe cum se cuvinea unui bărbat, care ascultă o descoperire, ce are însemnătate mare pentru poporul lui Israil. În sufletul lui, pe cum vom vedea mai apoi, se formă o idee, ce avea să-i schimbe cursul vieții, dacă nu să-l străformeze de tot.

Paș de paș cu istorisirea creștea și impresia, ce o făcea Valtasar asupra tinerului Iudeu; și acesta era deja așa de vioiu pătruns, cât nu se mai putea îndoi despre adevărul celor istorisite. El întru adevăr acum nu avea mai mult altă dorință, fără numai ca să se încredințeze despre urmările, ce trebuia să le aibă un eveniment ca acesta.

Și acum avem să dăm o esplicare, ce cetitorul ager póte că a așteptat-o deja mai înainte. Sigur, acuma ea nu se póte amana mai mult. Istoria noastră, cât privește timpul și împlinirea ei, se începe în legătură intimă cu începutul activității publice a Fiului Mariei, pe carele-l vedurăm încă numai o dată, de când i-se închinase Valtasar și-l părăsise, pe când el zăcea în brațele mamei sale în peștera din Vetleem. De acum înainte pruncul minunat va lega neîncetat luarea noastră a mințe, și cursul evenimentelor ni-l va aduce încet, dar sigur din ce în ce tot mai aprópe, până-l vom vedea ca pe un bărbat, — noi, dacă părerea inimică, contrară ne-ar permite, bucuros am adauge: ca pe un bărbat, de carele lumea avea lipsă. Din esplicarea această spiritul luminat de credință va dobîndi mîntuire nesfârșită. Fost-au înainte de el și după el bărbați, cari pentru timpul și poporul lor erau indispensabili; dar lucrarea lui cuprindea omenimea întregă și timpurile toate, și de aceea ea a fost unică, — a fost dumnezească.

Șeicului istoria aceea nu-i era nouă. El o audise de la cei trei înțelepți, când ei toți trei sălășluiseră la el între împrejurări, cari îi alungau ori ce îndoelă. El însuși conlucrase în chip credincios, căci ajutorarea unui om, carele fugia dinaintea răsbunării lui Irod, fusese un lucru primejdios. Acum unul din cei trei ședea érá la masa lui ca

óspe binevenit și prietin credincios. Șeicul Ilderim sigur credea istoria aceea, înse după firea lucrului faptul ei principal cel cumplit de mare nu putea să-l atingă cu forța aceea pătrundătoare, cu care-l atingea pe Ben Hur. El era un Arab, și interesarea lui față cu urmările acelu eveniment era numai generală; Ben Hur dimpotrivă era Israilit și Iudeu și nutria față cu adevărul acelu fapt multe interese deosebite, — de cum va ni-se da voie a folosi aci espresia această nepotrivită. El cuprindea împrejurarea această cu spirit curat Iudeu.

Din pruncia cea mai fragedă audise el despre Mesia: în școli și-a câștigat cunoștința tuturor celor ce erau cunoscute despre Mesia și erau cu o cale sperarea și temerea și gloria deosebită a poporului celui ales. Profetii de la cel dintăiu până la cel mai de pe urmă au vestit mai înainte sosirea lui, și cel ce avea să vină, acela a fost și era obiectul unor scrutări nesfârșite ale rabinilor — în sinagoge, în școli. În zile de ajun și de sərbătore, în public și în cerc familiar predicaseră învățătorii poporului despre el, până ce ajunse lucrul până acolo, de toți fiii lui Avraam, ori în care parte i-ar fi aruncat sórtea, trăiau din sperarea lui Mesia, cel ce avea să vină, și-și conformau viața acestei sperări în chip literal și cu o severitate de fer.

După aceea putem pricepe fără de nici o îndoelă, că între Iudei era multă diferență de păreri referitoare la Mesia; dar diferența asta se mărginea la un singur punct, — în ce timp va sosi Mesia?

A scruta e lucrul predicătorului, érá lucrul scriitorului e numai a oferi o istorisire, și pentru ca să-și păzescă caracterul, are numai să atragă la un punct luarea a mințe. Conform închipuirii generale, ce o avea întreg poporul cel ales, Mesia, cel ce avea să vină, era împăratul Iudeilor, împăratul lor politic, ori ce altă închipuire le era Iudeilor necuprinsă. El cu ajutorul lor avea să cucerescă cu armele pământul și să-l stăpănescă întru folosul lor, să-l stăpănescă în veci. Fariseii sau separatistii, — cea din urmă e o numire mai mult politică, — ridicară pe credința asta în școli și în jurul altariului templului o clădire a sperării, carea întrecea pe departe visul Macedonianului. Acesta cu clădirea sa cuprindea numai fața pământului; ei cu a lor cuprindeau pământul și ceriul.

Dacă acum ne întorcem în dată la Ben Hur, trebuie să observăm, că în viața lui au fost două împrejurări, care au avut de urmărit, că el a rămas binișor păzit de înfrînța credinței cutezate a patrioților săi separatiști.

Întâiu e de observat, că tatăl său fusese de o credință cu Saduceii, care preste tot pot să se numescă liberalii timpului lor. Ei aveau câte va păreri nehotărâte despre suflet și erau esplicători pedanți și implinitori severi ai legii, pe cum o dase Moisi. Massa cea întortocată a adausurilor rabinesci ei o împincau cu dispreț. Ei adevărat că puteau să fie priviți de o sectă, înse religia lor era mai mult de fire filosofică de cât o confesiune religioasă. Ei nu renuntau la plăcerile vieții și estimau însușiri vrednice de admirare, chiar și dacă le găsiu în soții aceia ai firii omenesci, care erau păgâni. În politică erau contrari energiei ai separatiștilor. Pe lângă un demers firesc al lucrurilor proprietățile și păreriile acestea ar fi trecut de la tată la fiu întocmai așa, ca și ore care parte din averea părintească; și pe cum veduserăm, el fusese întru adevăr aprôpe de a le primi, când îl ajunse a doua împrejurare și-l mântui.

Asupra unui tiner de spiritul și temperamentul lui Ben Hur o viață bogată de cincă ani petrecută în Roma nu putu să rămână fără de înfrînță, și acesta cu atât mai virtuos, dacă ne vom aduce a minte, că marea cetate pe atunci în realitate era locul de întâlnire al națiunilor, fie că politica ori neguțătoria, ori pofta de plăceri desfinate le adunau la olaltă. Jur împrejurul petrii miliare din fața forului, — care acum era în zenitul puterii sale, acum în strălucire neapropiată, — unduiau toate rîurile omenimii. De cum va purtarea socială alăsa, formele sociale rafinate, cultivarea spiritului și gloria reușitei nu deprindeau înfrînță asupra lui, cum ar fi putut el ca fiu al lui Arrii să mērgă timp așa de îndelungat zilnic de la frumoasa vilă de lângă Misen la festivitățile curții împărătesci și să rămână de tot neînfrîrit de ceea ce vedea în regi, principi, legați, ostatici și ablegați, suplicanți din toate țările cunoscute, care cu supunere așteptau cuvîntul „da“ ori „nu“, care putea să-i mântuiescă ori să-i nimicēscă? Firesce adunări, care să se fie putut asemēna cu concursul de popor în Ierusalim la serbarea Pascilor, adunări așa de mari în Roma nu se făceau; înse când ședea sub coperișul de purpură al cercului maxim, unul fiind din cei cincă zece de mii de privitori, atunci trebuia să-l cuprindă gândul, că pôte că unii ramii din arborele omenimii să fie vrednici, ca Dumnezeu să-i bage în samă ori să-i miluēscă, de și ei nu se ținea de poporul cel ales: unii pentru îngrijările lor, alții, ceea ce firesce că era mai reu, pentru desparerea lor sub o povoră de grijă erau vrednici de a se împărtași în promisiunile acelea, care le primise poporul lui.

Că între împrejurări de acestea s'a născut într'insul acest gând, a fost lucru prea firesc. Gândim, că atâta cel puțin se va concede. Dar dacă medita mai de parte și se indeletnicia din ce în ce tot mai mult cu gândul acela, nu putea să fie orb pentru o anumită distincție. Corupțiunea masselor și tarea lor desperată nu avea de a face cu

religia. Răpștirea și supărarea lor nu se îndrepta împotriva zeilor, nici nu isvoră din lipsă de zei.

În pădurile de stejari ai Britaniei druidii își păstrasera pe credincioșii săi; Odin și Freya, rămasera zeitățile Galiei și Germaniei și ale Iperboreilor; Egiptul se îndestulia cu crocodili săi și cu Anubis; Persii nutriau încă tot aceeași venerațiune față cu Ormuzd și cu Ahriman; sperând a ajunge în Nirvana umbra Hindul încă și acumă cu răbdare pe cărările cele fără de rază ale lui Brahma; geniul cel frumos al Elinilor lauda încă și acumă în cântece pe zeii eroi ai lui Omer, când tăcea filosofia, — în Roma dimpotrivă nici un lucru nu era mai de toate zilele și mai iestîn de cât zeii. Ascultând de capriț stăpânii lumii, chiar pentru că erau stăpânii, purtau cultul său și jertfele sale de la altariu la altariu, desfătându-se în Pandemoniul, care-l ridicaseră. Neîndestulirea lor, când erau neîndestuliți, nu se întemeia pe numărul zeilor; căci după ce au împrumutat toți zeii pămîntului și i-au adunat în Roma, după aceea au mers mai de parte, au zeificat pe împărații săi, le-au ridicat altare și le-au dedicat venerațiune. Nu, starea aceea nefericită nu isvoră din religie, ci din guvernarea cea rea, din violentări și din tirănia cea neînfrînată. Avernul, în care omenii intraseră ameițiți, și din care cereau mântuire, fusese îngrozitoriu, dar el în esența sa totuși fusese politic. Strigătele. — pretutindenea acele-și, în Bodin, Alesandria, Atina, Ierusalim, — poftiau un stăpân, care să scie governa, era nu un zeu, căruia să i-se închine omenii.

Dacă studiam stările acestea acumă după două mii de ani, apoi putem să vedem și să zicem, că ce privesce religia, nu era scăpare de turburarea universală, fără numai dacă un dumnezeu putea să se arete de dumnezeu adevărat și atotputernic și să vină, să scape pe omenii; dară omenii acelei vremi, până și cei mai critici și mai filosofi, nu vedeau airia vre o sperare, fără numai în căderea Romei. Dacă va fi cădut Roma, atunci ar avē să urmeze usurarea în clădirea cea nouă și în rînduilele cele nouē; de aceea se rugau, se conjurau și se rēsculau, se luptau și muriau, udând pămîntul astăzi cu sânge, mîne cu lacrimi, — dar tot de una cu acela-și rezultat.

Mai adaugem, că Ben Hur era de acord cu massa cea mare a acelor omenii de pe vremea sa, care nu erau Romani. Petrecerea de cincă ani în capitală i-a imbiat prilej potrivit spre a vedē și studia miseria lumii subjugate; și nutrinnd credința tare, că relele acelea, care o împresurau, sînt de fire politică și pot să se vindece numai cu arma, continua a se face destoînă pentru partea sa în ziua crizei. El în deprinderea cu armele era ostaș desevarșit; înse răboiul își are regiunile sale mai înalte, și cel ce voia să se misce cu succes într'însele, acela avea să pricēpă mai mult de cât a se apēra cu scutul și a ataca cu lancea. Pe terenele acestea își găsesc beliducele problemele sale, dintre care cea mai mare e, ca el să reducă pe toți la unul și acest unul să fie el. Beliducele desevarșit e un luptătoriu intrarmat cu o ostē. Închipuirea acesta intră în planul vieții lui, la care-l conduse mai de parte gândul, că la rēsbunarea, despre care

visa, la rēsplătirea nedreptăților, ce le-a suferit în persoana sa, va ajunge cu mai multă siguranță pe căile răboiului de cât prin vre o nisuință a păcii.

Sentimentele, cu care ascultase istorisirea lui Valtasar, acumă le putem pricepe. Istoria atinse două dintre cordele cele mai simțitoare ale firii lui și găsi rēsunet viu. Inima lui bătea repede, — și încă și mai repede învinse el ori ce îndoelă despre aceea, că istoria aceea e adevărată în toate amēnunțele sale, și că pruncul acela găsit în chip așa de minunat, e cu adevărat Mesia. În vreme ce se mira, cum de Israil rămâne așa de nepăsătoriu față cu descoperirea acesta, și cum de el, Ben Hur, nu a audit mai înainte despre ea, îl împincau două întrebări, care cuprindeau tot, ce în clipa aceea putea să dorească a sci:

Unde petrece acumă pruncul acela? Și care e problema lui?

Scusându-se pentru întreruperi continuă a scruta păreriile lui Valtasar, și acesta nici nu întârzia a-i rēspunde.

(Va urma.)

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Legile politico-bisericesci din 1894 și 1895

Împreună cu respectivele ordinațiuni ministeriale, traduse și comentate la ordinul Preavenatului Consistor mitropolitan de Alba Iulia și Făgăraș. Prețul unui exemplar broșurat e 1 fl. 20 cr. v. a. + pentru porto 10 cr.

Credem, că nu mai e lipsă, ca să atragem atențiunea clerului nostru asupra acestui op. Fără de cartea acesta nici un preot nu pôte, să se acomodeze în deosebitele sale agende, după-ce prin legile politico-bisericesci s'au schimbat toate raporturile de drept privitor la căsătorie. Tocmai de aceea credem, că nu va fi oficiu preotesco, din care să lipsēscă această carte, în care se află toate cele, de câte are trebuință preotul în urma situațiunii nouē create prin legile aceste.

Editor și redactor rēspundător:

Dr Victor Szmigelski.

Nro 186—1897.

(15) 1—1

Concurs.

Pentru ocuparea postului de învățător la școala de fete conf. gr. cat. română din Șomcuta mare se deschide concurs până în 8 August a. c. st. n., când va fi alegerea.

Emolumentele sînt:

a) Salariu anual 300 fl. solvinđi în rate lunare anticipate regulat din cassa școlii.

b) Relut pentru cuartir 40 fl.

c) Relut pentru focărit 40 fl.

d) Relut pentru scripturistic 20 fl.

Petentele, cualificate în sensul legii de instrucțiune, au a-și susțerne recursele până la terminul indicat subscrisului presidiu al sen. scol.

Învățătoarea alăsa numai după un an de probă va fi întărită definitiv.

Șomcuta mare [Nagy-Somkut] 22 Iunie 1897.

Ioan Șerb
preș. senat. scol.

Ella Pop
not. sen. scol.